

УДК 341.221

**Володимир Стешенко,***канд. юрид. наук, доцент,  
доцент кафедри міжнародного права  
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

## ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ СУДАМИ УКРАЇНИ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ

*У статті досліджено особливості застосування національними судами України міжнародних договорів при здійсненні правосуддя на підставі Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» 1996 р., Рішення Конституційного Суду України у справі про тлумачення терміна «законодавство» 1998 р. і Постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя» 2014 р.*

**Ключові слова:** судова практика, міжнародні договори, ратифікація, затвердження, приєднання, прийняття, підписання.

**Постановка проблеми.** На наше переконання, питання про застосування національними судами України міжнародних договорів при здійсненні правосуддя – це, перш за все, питання про визначення обсягу поняття «чинні міжнародні договори, що є частиною національного законодавства України». Конституція України (Основний Закон України) у частині першої статті 9 [1, ст. 9] встановлює, що частиною національного законодавства України є чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Зазначена конституційна норма буквально відтворена у пункті 4 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» від 1 листопада 1996 р. № 9 [2, п. 4] і в пункті 1 Рішення Конституційного Суду України у справі про тлумачення терміна «законодавство» від 9 липня 1998 р. № 12-рп/98 [3, п. 1].

Разом із тим пункт 2 Постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя» від 19 грудня 2014 р. № 13 [4, п. 2] з посиланням на частину першу статті 9 Конституції України і частину першу статті 3, статтю 12 і статтю 19 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV [5, ст. 3, 12, 19] визначає, що частиною національного законодавства України є не лише чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України у формі ратифікації, але також і договори, які не потребують ратифікації й затверджені у формі указу Президента України або постанови Кабінету Міністрів України.

Іншими словами, Пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ розглядає поняття «чинні міжнародні договори, що є частиною національ-

ного законодавства України» через *розширене* тлумачення. Як наслідок, виникає питання про співвідношення норми, що закріплена у частині першої статті 9 Конституції України [1, ст. 9], і правової позиції Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, що сформульована у пункті 2 Постанови «Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя» від 19 грудня 2014 р. № 13 [4, п. 2] (далі – Постанова Пленуму ВССУ від 19 грудня 2014 р. № 13).

Отже, тема нашої статті має безпосередній зв'язок із важливими науковими і практичними питаннями застосування національними судами України міжнародних договорів при здійсненні правосуддя.

Доречно зауважити, що зміст поняття «чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України» досліджували у своїх наукових працях такі вітчизняні вчені, як: М. В. Буроменський [6, с. 50–56; 7, с. 67–75], В. Г. Буткевич, О. В. Задорожній, В. В. Мищик [8, с. 276–282], Ю. А. Вишневецький [9], В. Н. Денисов [10], О. В. Київець [11], П. Ф. Мартиненко [12], А. Я. Мельник [13], В. П. Мельник [14], О. О. Мережко [15], Ю. О. Ноговіцина [16], Н. М. Пархоменко [17], С. П. Погребняк [18, с. 185–187], В. С. Семенов і О. Я. Трагнюк [19, с. 6–14], В. М. Стешенко [20] та ін.

У своїх публікаціях зазначені автори, насамперед, зосереджують увагу на дослідженні співвідношення змісту частини першої статті 9 Конституції України [1, ст. 9] з нормами внутрішньодержавного права України, однак питання про розширене тлумачення зазначеної конституційної норми вітчизняними вченими наразі практично не розглядалося.

**Мета статті** – сформулювати науково-практичні пропозиції щодо уточнення обсягу поняття «чинні міжнародні договори, що

є частиною національного законодавства України», яке закріплено у пункті 2 Постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя» від 19 грудня 2014 р. № 13 [4, п. 2].

**Виклад основного матеріалу.** Пункт 2 Постанови Пленуму ВССУ від 19 грудня 2014 р. № 13 [4, п. 2] з посиланням на підпункт б пункту 1 статті 2 Віденської конвенції про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. [21, ст. 2 (1b)] і статтю 8 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV [5, ст. 8] встановлює, що «частиною національного законодавства слід розглядати не тільки ратифіковані Верховною Радою України міжнародні договори України, а й ті міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано в інших формах, погоджених сторонами, наприклад, шляхом «підписання», «прийняття», «затвердження» і «приєднання», за допомогою яких держава виражає в міжнародному плані свою згоду на обов'язковість для неї договору».

Загалом ми погоджуємося з цією тезою, однак вважаємо, що вона потребує певних уточнень і доповнень.

*По-перше*, ми вважаємо, що обсяг родового поняття «надання згоди на обов'язковість міжнародного договору Верховною Радою України» у першому реченні абзацу першого пункту 2 Постанови Пленуму ВССУ від 19 грудня 2014 р. № 13 [4, п. 2] охоплює не лише ратифікацію міжнародних договорів (як про це зазначається у тексті Постанови), але також приєднання до міжнародних договорів і прийняття міжнародних договорів.

Згідно з даними інформаційно-пошукової системи Верховної Ради України «Законодавство України» [22], Верховна Рада України загалом прийняла близько 1300 законів про надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів, з них 1180 законів про ратифікацію, що становить 91 % від загальної кількості законів України про надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів. Відповідно, законів про приєднання прийнято 100 (7 %), а про прийняття – 22 (2 %).

Зазначені статистичні дані наочно демонструють, що у практиці Верховної Ради України ратифікація є найбільш поширеним способом надання згоди на обов'язковість міжнародного договору. Однак так само очевидно, що порівняно незначна кількість законів про приєднання та прийняття не може бути підставою, аби залишати такі акти поза увагою вітчизняної судової практики, особливо з огляду на те, що закони України про приєднання або прийняття за своєю юридичною силою і правовими наслідками є рівними законам України про ратифікацію [9, с. 184].

Правовою підставою для прийняття Верховною Радою України законів України про приєднання до міжнародного договору або про прийняття міжнародного договору є пункт «а»

частини першої статті 13 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV [5, ст. 13 (1«а»)].

Прикладами приєднання як способу надання згоди на обов'язковість міжнародного договору Верховною Радою України є: Закон України «Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року» від 16 листопада 1994 р. № 248/94-ВР [23], Закон України «Про приєднання України до Угоди про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду» від 18 жовтня 2006 р. № 254-V [24], Закон України «Про приєднання України до Угоди про державні закупівлі» від 16 березня 2016 р. № 1029-VIII [25] та ін.

Прикладами прийняття як способу надання згоди на обов'язковість міжнародного договору Верховною Радою України є: Закон України «Про прийняття зміни до Конвенції про права дитини» від 3 квітня 2003 р. № 717-IV [26], Закон України «Про прийняття поправки до Статей угоди Міжнародного банку реконструкції та розвитку» від 22 жовтня 2009 р. № 1676-VI [27], Закон України «Про прийняття Протоколу про внесення змін до Угоди ТРИПС» від 3 лютого 2016 р. № 981-VIII [28] та ін.

Статистика також свідчить, що затвердження міжнародних договорів є основною формою надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів Президентом України і Кабінетом Міністрів України. Зокрема, Президентом України прийнято 27 указів про затвердження, що становить 60 % від загальної кількості указів про надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів. У свою чергу Кабінет Міністрів України прийняв 472 постанови про затвердження, що становить 96 % від загальної кількості постанов Уряду України про надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів [22].

Разом із тим і Президент України, і Кабінет Міністрів України, окрім затвердження, використовують також такі форми надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів як приєднання до міжнародних договорів і прийняття міжнародних договорів. Так, указів Президента України про приєднання до міжнародних договорів і про прийняття міжнародних договорів нараховується відповідно 15 (33 %) і 3 (7 %) [22]. Кабінет Міністрів України прийняв 18 постанов про приєднання (3,5 %) і 3 (0,5 %) – про прийняття [22].

Президент України приймає укази про приєднання до міжнародних договорів і про прийняття міжнародних договорів на підставі пункту «б» частини першої статті 13 Закону України «Про міжнародні договори України» [5, ст. 13 (1«б»)]. Відповідно, Кабінет Міністрів України приймає постанови про приєднання до міжнародних договорів і про прийняття міжнародних договорів на підставі пункту «в» частини першої статті 13 Закону України «Про міжнародні договори України» [5, ст. 13 (1«в»)].

Прикладами указів Президента України про приєднання до міжнародних договорів є:

Указ Президента України «Про приєднання України до Найробського договору про охорону Олімпійського символу» від 13 березня 1998 р. № 192/98 [29], Указ Президента України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів» від 17 травня 2002 р. № 466/2002 [30] та ін.

Прикладами указів Президента України про *прийняття* міжнародних договорів є: Указ Президента України «Про прийняття зміни до Угоди про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку» від 5 липня 2004 р. № 748/2004 [31] та Указ Президента України «Про прийняття Україною поправок до Угоди про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку» від 20 серпня 2012 р. № 477/2012 [32].

Прикладами постанов Кабінету Міністрів України про *приєднання* до міжнародних договорів є: Постанова Кабінету Міністрів України «Про приєднання до Угоди про Міжнародну організацію супутникового зв'язку та її Експлуатаційної угоди» від 6 грудня 1993 р. № 988 [33] і Постанова Кабінету Міністрів України «Про приєднання до Конвенції Міжнародної гідрографічної організації» від 24 лютого 1995 р. № 143 [34].

Прикладами постанов Кабінету Міністрів України про *прийняття* міжнародних договорів є: Постанова Кабінету Міністрів України «Про прийняття Україною Конвенції про легшення міжнародного морського судноплавства 1965 року з поправками» 21 вересня 1993 р. № 775 [35] і Постанова Кабінету Міністрів України «Про прийняття Протоколу про внесення поправок до Угоди про створення Міжнародної системи та організації космічного зв'язку «Інтерспутник»» від 5 червня 2000 р. № 907 [36].

Враховуючи викладене вище, ми *пропонуємо* перше речення абзацу першого пункту 2 Постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 19 грудня 2014 р. № 13 «Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя» [4, п. 2] *викласти у такій редакції*:

«2. Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України у формі законів про ратифікацію, приєднання або прийняття, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана у формі указів Президента України про затвердження, приєднання або прийняття, а також міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана у формі постанов Кабінету Міністрів України про затвердження, приєднання або прийняття, є частиною національного законодавства України (частина перша статті 9 Конституції України, частина перша статті 3, стаття 9, стаття 12, стаття 13, стаття 19 Закону № 1906-IV)».

*По-друге*, оскільки перше речення абзацу першого пункту 2 Постанови Пленуму ВССУ від 19 грудня 2014 р. № 13 [4, п. 2] має безпосередній зв'язок (корелюється) з абзацом сьомим пункту 5 цієї Постанови [4, п. 5], *пропонуємо*

також внести відповідні зміни до першого і другого речень абзацу сьомого пункту 5 зазначеної Постанови [4, п. 5]:

«У разі надання Верховною Радою України згоди на обов'язковість міжнародного договору у формі ратифікації, **приєднання або прийняття** відповідні заяви та застереження України формулюються в законі про ратифікацію, **приєднання або прийняття**, яким Верховна Рада України надає згоду на обов'язковість такого договору для України. Згода України на обов'язковість міжнародних договорів, які не потребують ратифікації, здійснюється у формі указу Президента України або постанови Кабінету Міністрів України про затвердження, приєднання або прийняття, або актів центральних органів виконавчої влади чи державних органів України стосовно міжвідомчих договорів (стаття 8, стаття 12, стаття 13 Закону № 1906-IV, пункт 6 Положення про порядок укладення, виконання та денонсації міжнародних договорів України міжвідомчого характеру)».

*По-третє*, у другому реченні абзацу першого пункту 2 Постанови Пленуму ВССУ від 19 грудня 2014 р. № 13 [4, п. 2], на нашу думку, слід зробити застереження, що «підписання» як форма надання згоди на обов'язковість міжнародного договору зазвичай застосовується лише щодо договорів, укладених міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, державними органами (абзац четвертий частини першої статті 3 Закону № 1906-IV).

Надання згоди на обов'язковість таких договорів у формі підписання здійснюється згідно з пунктом 5 Положення про порядок укладення, виконання та денонсації міжнародних договорів України міжвідомчого характеру, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 1994 р. № 422 [37, п. 5]. Як певний виняток можна розглядати надання у формі підписання Президентом України згоди на обов'язковість Будапештського Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 р. [38]. Зауважимо, що Меморандум розглядається Секретаріатом Організації Об'єднаних Націй як міжнародно-правова угода (international agreement), що засвідчено відповідним Сертифікатом № 65115 від 25 березня 2015 р. [39].

*По-четверте*, у першому реченні абзацу другого пункту 2 Постанови Пленуму ВССУ від 19 грудня 2014 р. № 13 [4, п. 2] ми *пропонуємо* фразу «який набрав чинності для України не шляхом надання згоди Верховною Радою України на його обов'язковість у формі ратифікації, і нормою іншого акту законодавства України» *привести у відповідність* до частини другої статті 19 Закону № 1906-IV і *замінити фразою*: «який набрав чинності для України в установленому порядку, і нормою, що передбачена у відповідному акті законодавства України».

*По-п'яте*, абзац другий пункту 2 Постанови Пленуму ВССУ від 19 грудня 2014 р. № 13 [4, п. 2] доповнити реченнями такого змісту:

«При цьому слід брати до уваги, що міжнародні договори, укладені від імені України, мають перевагу над законами України, указами і розпорядженнями Президента України. Міжнародні договори, укладені від імені Уряду України, мають перевагу над постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України. Міжнародні договори, укладені від імені міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних органів, мають перевагу над підзаконними нормативно-правовими актами міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, державних органів (частина перша статті 3 і частина друга статті 19 Закону № 1906-IV)».

На наше переконання, запропоновані зміни уточнюють і доповнюють зміст важливих формулювань у тексті Постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя» від 19 грудня 2014 р. № 13 [4] і, як наслідок, сприятимуть правильному й однаковому застосуванню вітчизняними судами міжнародних договорів України під час здійснення правосуддя.

### Висновки

1. На наше переконання, зміст частини першої статті 9 Конституції України слід розуміти так, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, безперечно, є частиною національного законодавства України, але при цьому не виключається, що й інші види міжнародних договорів України можуть бути визнані частиною національного законодавства України, зокрема, ми маємо на увазі міжнародні договори, укладені від імені Президента України, від імені Уряду України, а також від імені міністерств та інших центральних органів виконавчої влади і державних органів України.

2. На підставі першого висновку ми погоджуємося з правовою позицією Постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя» від 19 грудня 2014 р. № 13, згідно з якою міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Президентом України і Кабінетом Міністрів України, також є частиною національного законодавства України.

3. На підставі статті 13 Закону України «Про міжнародні договори України» 2004 р. пропонуємо внести до тексту Постанови ВССУ від 19 грудня 2014 р. № 13 зміни, що сформульовані нами вище у тексті цієї статті.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі, на нашу думку, полягають у теоретичному і практичному обґрунтуванні необхідності закріплення розширювального тлумачення поняття «чинні міжнародні договори, що є частиною національного законодавства України» у практиці Конституційного Суду України і Верховного Суду України.

### Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України від 23 липня 1996 р. – № 30. – Ст. 141.
2. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 р. № 9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміна «законодавство») : Рішення Конституційного Суду України від 9 липня 1998 р. № 12-рп/98 // Офіційний вісник України від 27 серпня 1998 р. – 1998. – № 32. – С. 59. – Ст. 1209. – Код акту 5855/1998.
4. Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя : Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 19 грудня 2014 р. № 13 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-14>
5. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV // Відомості Верховної Ради України від 10 грудня 2004 р. – 2004. – № 50. – Ст. 540.
6. Конституція України : наук.-практичн. коментар / [В. Б. Авер'янов, О. В. Батанов, Ю. В. Баулін та ін.] ; редкол. В. Я. Тацій, Ю. П. Битяк, Ю. М. Грошевой та ін. – Харків : Вид-во «Право»; Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 808 с. – ISBN 966-8467-00-0.
7. Конституція України : наук.-практичн. коментар / [редкол. В. Я. Тацій (голова редкол.), О. В. Петришин (відп. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін.] ; Нац. акад. прав. наук України. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Харків : Право, 2011. – 1128 с. – ISBN 978-966-458-243-5.
8. Міжнародне право: Основні галузі : підручник / за ред. В. Г. Буткевича. – Київ : Вид-во «Либідь», 2004. – 816 с. – ISBN 966-06-0325-8.
9. Вишневський Ю. А. Надання згоди на обов'язковість міжнародного договору : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 «Міжнародне право» / Ю. А. Вишневський ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : [б. в.], 2017. – 255 с. – укр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Vishnevskiy/d\\_Vishnevskiy.pdf](http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Vishnevskiy/d_Vishnevskiy.pdf)
10. Денисов В. Н. Статус міжнародних договорів в Конституції України / В. Н. Денисов // Вісник Академії правових наук України. – Харків : Право, 1997. – № 1. – С. 29–36. – ISSN 1993–0909.
11. Київцев О. В. У пошуках міжнародного права: переосмислюючи джерела : монографія / О. В. Київцев ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – Кам'янець-Подільський : Оюм, 2011. – 479 с. – Бібліогр. : с. 429–478. – ISBN 978-966-2187-42-7.
12. Мартиненко П. Ф. Насиченість державного права України міжнародним правовим порядком: конституційний аспект / П. Ф. Мартиненко // Конституція і конституціоналізм в Україні: вибіркові проблеми : зб. наук. праць членів Т-ва конст. права з нагоди 10-ї річниці Конституції України, Конст.

Суду України та самого Т-ва. – Київ : Купріянова, 2007. – С. 250–280.

13. Мельник А. Я. Правонаступництво України щодо міжнародних договорів СРСР / А. Я. Мельник. – Київ : ГОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. – 424 с. – ISBN 966-8602-06-4.

14. Мельник В. П. Міжнародні договори України в ієрархічній структурі законодавства: науково-теоретичний аспект / В. П. Мельник // Бюлетень Міністерства юстиції України : загальнодержавне наук.-практ. фахове видання. – 2012. – № 12. – С. 139–144. – ISSN 2312–1831.

15. Мережко О. О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики : монографія / О. О. Мережко. – Київ : Таксон, 2002. – 344 с. – (Modus Vivendi). – Бібліогр. : с. 337–344. – ISBN 966-7128-30-х, ISBN 966-7128-37-7.

16. Ноговіцина Ю. О. Міжнародно-правові аспекти правонаступництва України : монографія / Ю. О. Ноговіцина ; під наук. ред. О. В. Задорожного ; Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – Київ : Вид. дім «Промені», 2006. – 352 с. – (Бібліотека кафедри міжнародного права). – ISBN 966-96386-9-0.

17. Пархоменко Н. М. Джерела права: теоретико-методологічні засади: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави і права. Історія політ. і правових вчень» / Н. М. Пархоменко. – Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Київ : [б. в.], 2009. – 32 с.

18. Теорія держави і права : підручник / [О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін.]; за ред. О. В. Петришина. – Харків : Право, 2014. – 368 с. – ISBN 978-966-458-559-7.

19. Семенов В. С. Міжнародно-правові аспекти Конституції України / В. С. Семенов, О. Я. Трагнюк ; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Київ : Ін Юре, 1997. – 32 с. – (Бібліотечка «Нова Конституція України»). – ISBN 9667-183-08-4.

20. Стешенко В. М. Зміст поняття «чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України» / В. М. Стешенко // Актуальні проблеми сучасного міжнародного права : зб. наук. ст. за матеріалами І Харк. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова, Харків, 27 листоп. 2015 р. : у 2 ч. / редкол. : А. П. Гетьман, І. В. Яковлюк, І. В. Самощенко та ін. – Харків : Право, 2015. – Ч. 1. – 348 с. – ISBN 978-966-458-926-7, ISBN 978-966-458-927-4 (ч. 1). – С. 32–41.

21. Віденська конвенція про право міжнародних договорів : Складено у м. Відень 23 травня 1969 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995\\_118](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_118)

22. Всі документи «Законодавство України» : Станом на 2 грудня 2017 р. – 223817 документів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/a>

23. Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року : Закон України від 16 листопада 1994 р. № 248/94-ВР // Відомості Верховної Ради України від 22 листопада 1994 р. – 1994. – № 47. – Ст. 421.

24. Про приєднання України до Угоди про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду : Закон України від 18 жовтня 2006 р. № 254-V // Відомості

Верховної Ради України від 15 грудня 2006 р. – 2006. – № 50. – С. 1584. – Ст. 499.

25. Про приєднання України до Угоди про державні закупівлі : Закон України від 16 березня 2016 р. № 1029-VIII // Відомості Верховної Ради України від 15 квітня 2016 р. – 2016. – № 16. – С. 9. – Ст. 166.

26. Про прийняття зміни до Конвенції про права дитини : Закон України від 3 квітня 2003 р. № 717-IV // Відомості Верховної Ради України від 18 липня 2003 р. – 2003. – № 29. – Ст. 227.

27. Про прийняття поправки до Статей угоди Міжнародного банку реконструкції та розвитку : Закон України від 22 жовтня 2009 р. № 1676-VI // Відомості Верховної Ради України від 14 серпня 2009 р. – 2009. – № 32 / № 32–33. – С. 1241. – Ст. 494.

28. Про прийняття Протоколу про внесення змін до Угоди ТРІПС : Закон України від 3 лютого 2016 р. № 981-VIII // Відомості Верховної Ради України від 18 березня 2016 р. – 2016. – № 12. – С. 5. – Ст. 133.

29. Про приєднання України до Найробського договору про охорону Олімпійського символу : Указ Президента України від 13 березня 1998 р. № 192/98 // Офіційний вісник України від 2 квітня 1998 р. – 1998. – № 11. – С. 2. – Ст. 397. – Код акта 5000/1998.

30. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів : Указ Президента України від 17 травня 2002 р. № 466/2002 // Офіційний вісник України від 7 червня 2002 р. – 2002. – № 21. – С. 1. – Ст. 1010. – Код акта 22446/2002.

31. Про прийняття зміни до Угоди про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку : Указ Президента України від 5 липня 2004 р. № 748/2004 // Офіційний вісник України від 23 липня 2004 р. – 2004. – № 27. – Том 1. – С. 191. – Ст. 1766. – Код акта 29335/2004.

32. Про прийняття Україною поправок до Угоди про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку : Указ Президента України від 20 серпня 2012 р. № 477/2012 // Офіційний вісник України від 31 серпня 2012 р. – № 64. – С. 12. – Ст. 2602. – Код акта 63081/2012.

33. Про приєднання до Угоди про Міжнародну організацію супутникового зв'язку та її Експлуатаційної угоди : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 грудня 1993 р. № 988 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988-93-п>

34. Про приєднання до Конвенції Міжнародної гідрографічної організації : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 1995 р. № 143 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/143-95-п>

35. Про прийняття Україною Конвенції про полегшення міжнародного морського судноплавства 1965 року з поправками : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 вересня 1993 р. № 775 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/775-93-п>

36. Про прийняття Протоколу про внесення поправок до Угоди про створення Міжнародної системи та організації космічного зв'язку «Інтерсупутник» : Постанова Кабінету Міністрів України від 5 червня 2000 р. № 907 // Офіційний вісник України від 23 червня 2000 р. – № 23. – С. 68. – Ст. 951. – Код акта 16023/2000.

37. Про затвердження Положення про порядок укладення, виконання та денонсації міжнародних договорів України міжвідомчого характеру : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 1994 р. № 422 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/422-94-п>

38. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї : підписано у м. Будапешт 5 грудня 1994 р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 2004. – № 4. – Книга 2. – С. 603. – Ст. 1034.

39. Certificate of Registration No 65115: Registration with the Secretariat of the United Nations: Ukraine,

2 October 2014 // Done at New York on 25 March 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://treaties.un.org/doc/Treaties/2014/10/20141002%2009-07%20AM/Other%20Documents/COR-Reg-52241-Sr-65115.pdf>

40. Стешенко В. М. Міжнародно-правова характеристика Будапештського меморандуму 1994 року [Електронний ресурс] / В. М. Стешенко // Юридичний науковий електронний журнал : електрон. наук. фахове видання. – Запоріжжя : Юрид. фак-т Запоріз. нац. ун-ту, 2016. – № 6. – С. 251–254. – ISSN 2524-0374. – Режим доступу : [http://lsey.org.ua/6\\_2016/70.pdf](http://lsey.org.ua/6_2016/70.pdf)

*В статье исследованы особенности применения национальными судами Украины международных договоров при осуществлении правосудия на основании Постановления Пленума Верховного Суда Украины «О применении Конституции Украины при осуществлении правосудия» 1996 г., Решения Конституционного Суда Украины в деле о толковании термина «законодательство» 1998 г. и Постановления Пленума Высшего специализированного суда Украины по рассмотрению гражданских и уголовных дел «О применении судами международных договоров Украины при осуществлении правосудия» 2014 г.*

**Ключевые слова:** судебная практика, международные договоры, ратификация, утверждение, присоединение, принятие, подписание.

*The article examines the application features of international treaties by the national courts of Ukraine during the effectuation of justice in virtue of the Resolution of the Plenum of Supreme Court of Ukraine 'On application of Constitution during the effectuation of justice' (1996), Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case of 'legislation' interpretation (1998) and Resolution of Superior Specialized Civil and Criminal Court of Ukraine 'On application of international treaties of Ukraine by the courts during the effectuation of justice' (2014).*

**Key words:** judicial practice, treaties, ratification, approval, accession, acceptance, signature.

